אגרות הראי"ה - כרך ב' - אגרת תרמה

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ב' שבט תרע"ד - יפו
נמען: ד"ר משה זיידל

הרב קוק תמה על 'קוצר רוחו' של זיידל. חדוות ה' היא יסוד החיים ו'מקור נשמת הפילוסופיה'. החוקים, הגדרים והסייגים אינם עול, אלא 'מקור גודל ושמחת נצחים', ובהם אנו חיים חיים אינסופיים בתוך מגבלות הזמן. הצער על חוסר שלמות הוא עצמו הוכחה ששלמות צפויה לנו. בסוף: הרב קוק מקבל את ההצעה לקבץ את מאמריו, ומספר על עבודות שבראשו - 'עין איה', ספר דעות, ספר כללים - ועל רצונו להשתחרר מהרבנות לעבודת הרוח.

עיקרי הדברים

- חדוות ה' - יסוד החיים.
- המצוות - מקור שמחה.
- הצער מעיד על שלמות עתידה.
- תוכניות ספרותיות.

נוסח האגרת

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], ב' שבט תרע"ד[4]

חביבי היקר הרה"ח[5] אוצר חמדה טהר לבב מר משה ד"ר[6] זידל שליט"א[7], וכל אשר לך רב שלו.

שמחתני יקירי ביקרתך, אם כי נדהמתי קצת מקוצר רוחך, אשר לרוח נכון שכמותך רחימי לא יאתה לא דבר ריק הוא מה שמסורת בידנו מאבותינו חכמי-עולמים, להיות חדות ד' מעוזנו, וחדות-ד' היא יסוד החיים, תהום האמת ועמקה הנצחי, אור ההגיון ומקור נשמת פילוסופית הפילוסופיה, ראשיתה ואחריתה. וכל נטיית האמונה-בד', שאינה פוסקת מכל נשמה, בתוכיותה, וכל מהלכי החיים המדריכים את הנטיה האלמותית הזאת, אם כל חכמה וכשרון ויסוד כל עליצות בחיים, שהם לוקחים בנו בתור בני-ישראל את החלק היותר עיקרי במהות-חיינו, בהמשכת היהדות המסורתית, ברעיון ובמעשה, עם כל תכסיסיה, שהם כל-כך נשאים, כל-כך חביבים ומלאי ענין נשגב וקדוש, - כולם יחד מלאים הם לשד-חיים של חדות-ד' מעוזנו, המכשיר את כל העצבנות המודרנית להתהפך לגילת-לבב וחדות-חיים. "כי יש שכר לפעולתך ויש תקוה לאחריתך", - לפעולת הכלל ולפעולת הפרט, לאחרית הכלל ולאחרית הפרט, והם כ"כ[8] משתלבים זה עם זה, מתאחדים זה עם זה, כ"כ אחד ממולא מזוהר אורו וחדותו של חברו, עד שכל ישר-לב לא יוכל להבדיל ולהפריד בין שניהם, - וקוצר

---

1 ב"ה - ברוך השם
2 עה"ק - עיר הקודש
3 ת"ו - תבנה ותכונן
4 תרע"ד - השנה תרע"ד (1913/1914)
5 הרה"ח - הרב החסיד
6 ד"ר - דוקטור
7 שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
8 כ"כ - כל כך

רוח זה למה הוא בא, והחקים, הגדרים והסיגים, לא תנחומים אנו צריכים לקבל עליהם כי-אם מקור-גודל ושמחת-נצחים הם לנו.

הם הם מוציאים אל-הפועל ומבליטים הם את הוייתנו בכל בירורה. השלמתנו הרוחנית, המוסרית, האישית והכללית, תלויה ומאוגדת היא בכל הארג הגדול המלא חיים זורמים של דורי-דורות, שחק ומשפט כתוב ומסור ממלא את כל מהותם, בגאותם האצילית ורוממותם המלאה הוד-קודש וגדולת-זיו-עליון. מסתגלים אנו בהם ועל-ידם, לחיות חיים אין-סופיים גם במסגרתם של זמן ומקום, גם בתוך מועקה של חומר עכור ורוח כהה.

אילו עצר אדם עלינו, שלא נוציא אל-הפועל את הרחבת הוייתנו, שלא נסגנן את חיינו על-פי המעמד הנפשי הפנימי שלנו שהם הנם כל הפרטים והכללים של החקים והגדרים והסיגים, הדבקים בנו דבקות של חיים עמוקים ומלאים, אז היינו מוצאים עצמנו חשוכים ואומללים. ואומללים שבאומללים הם אותם שטומטם לבם, עד בלי להכיר את האמת הגדולה הזאת, ומכיריה הם הם המאושרים, החיים חיי-האמת, המתאימים למקור-נשמתם ואמתת-ישותם. ואתה ידידי, אשר ב"ה בתוך המחנה הטהורה הזאת, מאושרת-החיים, היית והנך, - האתה תסבול מקוצר-רוח? לא מחמדי, לך שמחה וגילה יאתה. וכולנו נשמח ונגיל בנחלה שפרה עלינו, "ד' מנת חלקי וכוסי, אתה תומיך גורלי". ואומה, שכ"כ[9] נצחה על שדי-הרוח, שכ"כ הבליטה את חותמה המוסרי והאצילי על המון גויים רבים, ושאחרי בלותה כבימי-נעורים מתחלת היא לפרוח ולצמח מחדש על ארצה מלאתי-הפלאות, בניה המצויינים, מכירי-הודה ומחיי-רוחה, ההם יהיו מתנודדים וקצרי-רוח? לא, אהובי, רבבות פעמים לא, "רנו ליעקב שמחה וצהלו בראש הגוים". ואם עמוק הצער על מכאובי הגוף והנשמה, אם גדול הכאב על עלבון העולם ומחשכיו, - על הכל אור חדות ד' ומשוש תקות ישעו הולך ומתגבר.

וכשאנחנו מצטערים בכלל על חסרון-שלמות, האין זה אות ומופת שהננו צפויי שלמות, שהננו הולכים ועולים לעתיד כ"כ מלא אור, מלא פאר והדרת-קודש? ואם נסתרים הם השבילים, הננו קרואים מעומק ההגיון למסמך אהימנותא דרחמנא, כי כל מעבדוהי קשוט, אשרי כל חוכי לו. ורוח האדם, השואף למרחבי-עולם, היש לפניו מסלה אחרת כי-אם אותו המרחב, שאין לו באמת כל מצר ומועקה, הצפיה לחסד עליון ולגבורה של מעלה, הפרוש כשפריר-שחקים על כל היקום ומגוון בשלל צבעים לוקחי-לב על כל חיי האומה המיוחדת, אשר ד' מנת-גורלה מראשית ועד אחרית. לא לצערנו נברא ים-היופי כ"א[10] לעדננו ולרוממנו, ולשום אותו עם כל המון גליו מכון למסע-של-טיול ליופי יותר נערץ ונשגב ממנו, שנשמתנו החפשית תמיד היא טסה אליו בכנפי-נשרים שלה, המתרחבות ונארכות, לפי הגודל של הסתגלותנו לחיים הרחבים של החקים, הסיגים והגדרים, עם כל המון המחשבות והרגשות התלויים בהם. וזה וזה עולה בידינו, והמלאכה המחממת - מתוך עצמותם של החיים נובעת היא, אותם החיים העליונים - והטבעיים כל-כך לנו, למזגנו, לתולדתנו, לרוחנו, לעברנו ועתידנו, האשר רק מפני תגרת יד הגלות הולכים הם ונכשלים, נחלשים ונמקים.

הננו בכל מרץ קרואים להשיבם לאיתנם ע"י[11] חינוך וספרותי ע"י עבודה ציבורית ויחידית, ע"י קחת מכל פינה ועבר את הטוב, היפה, האמת והמועיל, ולטעת בגנינו, וע"י[12] הרחבת ביטויינו והשפעת-רוחנו על החוגים כולם, הקרובים והרחוקים, בתוך ומעל לגבול ישראל. ומה יקרים הם חיי-עבודה גדולי-ערך מלאי-יפעה כאלה, והם הם חיינו באמת. ברוכים יהיו כל תומך ידם, כל מתעודד להוסיף לשד-חיים לעצמותיהם, בחשבון צלול חדותי כזה עתידה עבודתנו להתברר.

---

9 שכ"כ - שכל כך

10 כ"א - כי אם

11 ע"י - על ידי

12 וע"י - ועל ידי

"ועיניכם תראינה ואתם תאמרו: יגדל ד' מעל לגבול ישראל".

ההצעה ע"ד[13] הדפסת מאמרי בקובץ מיוחד מקובלת אצלי. ומה יקר היה לי אם ימצא כח שיקבל עליו הוצאת הדפוס, והיינו מכינים, ע"י עזרה רוחנית, קיבוץ של כל מה שנדפס עד כה וחלק הגון מרשימות וכתבים, עם הוספות, תיקונים, מילואים, ואולי גם הרחבות ומבואות במקצת. ועם זה עבודתי ב"עין יעקב" צריכה היא להרחבת דעת, ועוד עבודות נכבדות שקועות בדעתי, כמו ספר-דעות כללי, ספר כללים ומבואים לכמה עניני תורה, מעשיים ועיוניים, ועוד כמה מחשבות שהיו ראויות לצאת אל הפועל אם היה לי מוצא לכסף, באופן כזה שהייתי יכול לשחרר עצמי מעבודת הרבנות, ולהקדיש הזמן לעבודת הרוח, הספרות לפי נטייתי לכל סעיפיה.

אבל האפשר שתקוה זו תבא, ד' יודע. ואני תפילה, יחננו ד' ותבא שאלתי, ותתגלגל זכות ע"י זכאים, ידידי היקרים, כבוד חביבי וידידנו הרב לוועגבערג שליט"א אשר אד"ש[14] באהבת אמת,

הנני מוכרח לקצר, ואומר שלו'[15] רב ועתרת-ברכה כנפשך היקרה ונפש ידידך הנאמן מצפה אשרך וטובך כה"י[16],

הק' אברהם יצחק ה"ק

נוסח האגרות וההערות: אגרות הראי"ה, כרכים א׳-ד׳

13 ע"ד - על דבר
14 אד"ש - אדר שני
15 שלו' - שלום
16 כה"י - כנפשו היפה